

INDIVIDUALIZAREA PEDEPSELOR: FUNDAMENTE JURIDICE ȘI RELEVANȚA ÎN JUSTIȚIE

Marcela BĂȚ,
Conf. dr. Andrei NASTAS

Abstract: *Individualized sentencing is an important principle in criminal law and plays an essential role in the effective implementation of criminal justice policy. In order to ensure the correct and uniform application of this principle by the courts, the Plenum of the Supreme Court of Justice adopted Decision No. 8 of 11 November 2013 on the individualization of criminal penalties. According to this decision, the courts must set a fair sentence within the limits set by the Criminal Code, depending on the offence committed. There are three main stages in the individual sentencing process: drafting criminal law, applying sanctions by the courts and enforcing sentences. Each of these stages is associated with a specific type of individualization, referred to in the literature as: 1) legal individualization; 2) judicial individualization; 3) administrative individualization. Administrative individualization is regulated by a specific legislative framework, including the Criminal Code and the Criminal Enforcement Code of the Republic of Moldova. In cases involving minors, the court must take into account their special needs and the diversity of measures provided by law. This is in line with the principles set out in the United Nations Minimum Rules for Minors, known as the Beijing Rules. Court decisions relating to minors must be proportionate to the circumstances and seriousness of the offence, taking into account the welfare of the minor as a determining criterion.*

Keywords: *individualization, sentencing, circumstances, law, guilty, sentencing, minor*

Acțiunile antisociale care contravin practicii de apărare socială, realizată în conformitate cu normele legislative naționale penale, nu implică în general repetarea aceluiași operații banale de către fiecare actor al faptei prejudiciabile. Multitudinea de circumstanțe, trăsături și efecte contribuie la definirea unor factori personalizatori ai infracțiunilor, ceea ce, în consecință, duce la individualizarea pedepsei în urma săvârșirii faptei contrare legislației penale. Această idee dirijatoare, în aplicarea corectă a normelor judiciare, are rolul de a facilita procesul judiciar și de a evidenția nivelul de pericol economic, social și politic asociat cu acțiunile potențialului deținut, care au provocat daune intereselor protejate de lege.

Așadar, în studiile științifice și academice realizate de persoane specializate în aceste domenii, individualizarea pedepsei, care va fi ulterior clarificată în conformitate cu surse bibliografice de încredere, reprezintă o operațiune de ajustare a sancțiunii în raport cu elementele specifice fiecărei infracțiuni. Efectuarea acestei individualizări asigură desfășurarea eficientă a scopului de a constata o sancțiune echitabilă pentru a evita stabilirea unei pedepse care lezează drepturile acuzatului

sau care să corespunde gravității consecințelor încălcării intereselor terților sau ale celor publice. Individualizarea pedepselor este un aspect esențial al dreptului penal, iar în Codul penal al Republicii Moldova, Capitolul VIII abordează acest subiect prin reglementări care vizează modul în care se determină și se aplică sancțiunile în funcție de circumstanțele fiecărui caz în parte.

Această individualizare permite instanțelor de judecată să țină cont de particularitățile fiecărei infracțiuni, precum și de persoana infractorului, inclusiv de antecedentele penale, motivațiile și impactul faptei asupra victimelor. Prin aceste reglementări, se urmărește nu doar asigurarea unei justiții echitabile, ci și promovarea reabilitării infractorilor, prevenirea recidivei și protejarea societății. De asemenea, studiul aprofundat al acestor prevederi este important pentru practicienii din domeniul juridic, deoarece le oferă instrumentele necesare pentru argumentare eficientă și pentru a contribui la o aplicare corectă a legii.

Individualizarea pedepsei reprezintă un principiu esențial în dreptul penal, având în același timp un rol crucial în implementarea efectivă a politicii penale. Pentru a asigura o aplicare corectă și uniformă a acestui principiu de către instanțele judecătorești, Plenul Curții Supreme de Justiție a adoptat, pe 11 noiembrie 2013, Hotărârea nr. 8 cu privire la unele chestiuni, ce vizează individualizarea pedepsei penale. „(1) Se explică instanțelor de judecată că, potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei (art.75 C. pen.), instanța de judecată stabilește pedeapsa echitabilă în limitele fixate în articolul corespunzător din Partea specială a Codului penal, care prevede răspundere pentru infracțiunea săvârșită”.¹

Individualizarea pedepselor constituie o problemă de o complexitate remarcabilă, la soluționarea căreia contribuie, într-o succesiune bine definită, legiuitorul, judecătorul și administrația penitenciară. Legiuitorul are responsabilitatea de a contura într-o manieră abstractă cadrul normativ ce reglementează răspunderea penală, având în vedere imperativul apărării sociale și diversitatea situațiilor ce pot apărea în practica judiciară. Acesta evaluează, în limitele posibilităților, gradul de pericol social asociat fiecărui tip specific de infracțiune și răspunderea penală pe care aceasta o implică. Judecătorului îi revine sarcina esențială de a realiza o evaluare concretă, în funcție de circumstanțele particulare ale unei infracțiuni specifice și de profilul infractorului implicat. Această evaluare presupune o analiză detaliată a gravității infracțiunii comise și a pericolului social concret pe care acesta îl prezintă, integrându-se astfel în aprecierile generale formulate de legiuitor.

În final, administrația penitenciară, colaborând cu autoritățile judiciare atunci când este necesar, are datoria de a adapta regimul de detenție la particularitățile individuale ale condamnatului. Aceasta poate interveni pentru a modifica în mod favorabil decizia judecătorului, suspendând executarea pedepsei în situațiile în care, având în vedere progresele în procesul de reabilitare al condamnatului, continuarea detenției nu mai este justificată din punct de vedere social și legal. Această triadă

¹ Hotărârea Plenului CSJ, p. 1.

instituțională reflectă un sistem complex și interdependent, menit să asigure o aplicare echitabilă și proporțională a justiției penale².

În cadrul doctrinei penale, se impune o distincție fundamentală între diversele etape ale procesului de individualizare a pedepselor, aceasta desfășurându-se pe parcursul a trei faze distincte: elaborarea legislativă a normelor penale, aplicarea judiciară a sancțiunilor și, în final, executarea efectivă a acestora. Fiecare dintre aceste etape este asociată cu un tip specific de individualizare a pedepselor, recunoscut în literatura de specialitate sub următoarele denumiri:

- 1) individualizarea legală;
- 2) individualizarea judiciară (sau judecătorească);
- 3) individualizarea administrativă³.

Individualizarea legală a pedepselor se realizează de către legiuitor în momentul conceperii normelor penale, prin stabilirea tipurilor de sancțiuni aplicabile, precum și a limitelor acestora, având în vedere posibilitatea de modificare în funcție de circumstanțele agravante sau atenuante care pot influența gravitatea pedepsei. În mod concret, această formă de individualizare se concretizează în următoarele aspecte:

1) Definirea unui cadru general pentru sancțiuni, inclusiv natura și limitele specifice ale fiecărei categorii de pedeapsă, astfel încât să se alinieze la principiile fundamentale ce guvernează aplicarea dreptului penal;

2) Stabilirea pedepsei corespunzătoare fiecărei infracțiuni, având în vedere gradul prejudiciului asociat acesteia, evaluat prin prisma importanței valorii sociale protejate și a vătămării suferite de aceasta;

3) Reglementarea cadrelor și a mecanismelor legale prin care se vor desfășura celelalte forme de individualizare, atât judiciară cât și administrativă.

Această structură complexă asigură o abordare nu doar sistematică, ci și nuanțată, având ca scop final eficientizarea răspunderii penale și adaptarea sancțiunilor la particularitățile fiecărui caz în parte.

Individualizarea judiciară a pedepsei, un proces esențial în cadrul sistemului de justiție penală, este efectuată de către instanța de judecată și se concretizează prin aplicarea unei sancțiuni specifice infractorului, în funcție de particularitățile faptei comise. Aceasta implică o analiză detaliată a gradului de prejudiciabilitate al infracțiunii, a pericolozității individului care a săvârșit-o, precum și a circumstanțelor atenuante sau agravante ce pot influența severitatea pedepsei. Astfel, individualizarea judiciară se desfășoară în cadrul limitelor stabilite prin individualizarea legală, având însă o dimensiune mai complexă; în timp ce individualizarea legală urmărește exclusiv prevenirea generală a criminalității, individualizarea judiciară îmbină această funcție cu prevenirea specială, având ca scop atât constrângerea, cât și reeducarea infractorului prin intermediul pedepsei aplicate.

² Șt. Daneș, V. Papadopol, op. cit., p. 79.

³ S. Cernomoret, A. Nastas, *Individualizarea pedepsei și interesele victimei*, p. 3.

Pe de altă parte, conceptul de individualizare administrativă se referă la procesul realizat de organele administrative în etapa de executare a pedepsei cu închisoarea. Această formă de individualizare se desfășoară în limitele stabilite de individualizarea legală și judiciară, având în vedere gravitatea sancțiunii impuse, starea de recidivă a condamnatului, precum și comportamentul acestuia în timpul detenției. Este important de menționat că individualizarea administrativă nu se limitează exclusiv la regimul de executare al pedepsei; ea include și aspecte legate de durata efectivă a executării acesteia, care poate fi ajustată la propunerea organelor administrative prin intermediul măsurilor precum grațierea sau eliberarea condiționată⁴.

În acest context, individualizarea administrativă este reglementată de cadrul legislativ specific, inclusiv Codul penal al Republicii Moldova și Codul de executare al Republicii Moldova, adoptat pe 24 decembrie 2004, care stabilesc normele și procedurile necesare pentru asigurarea unei executări echitabile și eficiente a pedepselor.

„Executarea hotărârilor cu caracter penal se efectuează în baza principiilor legalității, democrației, umanismului, respectării drepturilor, libertăților și demnității umane, egalității condamnaților în fața legii, diferențierii, individualizării și planificării executării pedepselor penale, aplicării raționale a mijloacelor de corijare a condamnaților și stimulării comportamentului respectuos față de lege”⁵.

Prin mijloacele de individualizare, legea acordă judecătorilor diverse opțiuni pentru a determina tipul, durata și modalitatea de executare a pedepsei, personalizându-le pentru fiecare caz concret. Aceste mijloace oferă o marjă de apreciere judecătorilor. Judecătorii pot alege între pedepse alternative prevăzute de lege, pot fixa cuantumul pedepsei principale în intervalul minim-maxim stabilit, reduce pedeapsa sub minimul legal în prezența circumstanțelor atenuante și aplica pedepse complementare alături de pedeapsa principală, în conformitate cu dispozițiile legale. De asemenea, au o gamă largă de opțiuni în ceea ce privește modalitatea de executare a pedepselor, inclusiv suspendarea condiționată a executării, executarea pedepsei într-o închisoare militară pentru militari condamnați etc.

Cu toate acestea, alegerea mijloacelor de individualizare nu este arbitrară. Judecătorii sunt obligați să se ghideze după criterii specifice stabilite de lege. Aceste criterii de individualizare a pedepselor sunt categorii de informații pe care instanța trebuie să le ia în considerare în procesul de individualizare judiciară. Individualizarea pedepsei este un proces intern, personalizat pentru judecător, dar nu este subiectiv sau arbitrar. Dimpotrivă, trebuie să fie rezultatul unei examinări obiective a tuturor probelor, analizate în conformitate cu reguli și criterii stabilite cu precizie. Aceste criterii cuprind:

⁴ S. Botnaru, A. Șavga, M. Grama, *Drept penal. Partea generală*, p. 454.

⁵ Codul de executare al Republicii Moldova, art. 167.

1. Limitele de pedeapsă din Partea generală a Codului penal

Codul penal stabilește limitele de pedeapsă în partea sa generală. Aceste limite sunt specifice pentru fiecare infracțiune și reprezintă intervalul minim-maxim în care instanța poate stabili pedeapsa. Limitele de pedeapsă reflectă gravitatea infracțiunii concrete.

2. Dispozițiile din Partea generală a Codului penal

Pe lângă limitele de pedeapsă, Partea generală a Codului penal conține și alte dispoziții relevante pentru individualizarea pedepsei. Aceste dispoziții includ: regulile privind aplicarea legii penale în timp și spațiu, scopul pedepsei, sistemul de pedepse și caracteristicile fiecărui tip de pedeapsă și condițiile răspunderii penale. Aceste dispoziții legale ghidează instanțele în procesul de individualizare a pedepselor, asigurând o aplicare consecventă și echitabilă a legii penale.

3. Gravitatea infracțiunii

Gravitatea infracțiunii săvârșite este determinată de instanța de judecată, având în vedere caracterul și gradul prejudiciabil. Aceste două componente, caracterul prejudiciabil, ce reprezintă un semn calitativ, și gradul prejudiciabil, care reflectă o dimensiune cantitativă, sunt esențiale în procesul de individualizare a pedepsei. Astfel, caracterul prejudiciabil al infracțiunii se stabilește în funcție de obiectul de atentare și de importanța socială a acestuia. Spre exemplu, infracțiuni de genul omorului se deosebesc de furt, având în vedere că prima categorie vizează viața unei persoane, iar cea de-a doua se referă la proprietate, ceea ce determină un accent pe dimensiunea calitativă a prejudiciului. Pe de altă parte, gradul prejudiciabil este corelat cu amploarea daunei cauzate, natura acesteia, forma vinovăției, dar și metoda prin care infracțiunea a fost comisă. De exemplu, un jaf însoțit de violență va avea un grad de prejudiciabilitate superior comparativ cu un jaf fără aplicarea violenței. Aceste elemente sunt interconectate, caracterul infracțiunii influențând în mod direct evaluarea gradului prejudiciabil.

4. Motivul infracțiunii

În ceea ce privește motivul infracțiunii, acesta se prezintă ca fiind impulsul intern ce conduce la comiterea faptei. Motivul este esențial pentru a aprecia normalitatea psihică a făptuitorului; astfel, o infracțiune comisă fără motivație poate indica anormalitate psihică și va necesita o cercetare mai detaliată a responsabilității. Motivul, prin complexitatea sa, joacă un rol crucial în stabilirea gradului de pericolozitate al infractorului și în adaptarea condamnării.

Astfel, analizele asupra motivului comportamental și asupra circumstanțelor specifice fiecărei infracțiuni sunt fundamentale pentru evaluarea adecvată a gravității și a stricteții pedepsei, oferind instanțelor o bază solidă pentru judecarea cazului și luarea unei decizii corecte.

5. Persoana celui vinovat.

Persoana celui vinovat joacă un rol crucial în procesul de individualizare a pedepselor. Este esențial ca pedeapsa impusă să fie adaptată nu doar la fapta comisă, ci și la caracteristicile individuale ale infractorului. Realitatea contemporană demonstrează că aceeași pedeapsă poate produce efecte educative diferite în funcție de fiecare individ. În timp ce unii pot experimenta transformări profunde ale conștiinței și comportamentului, alții pot resimți doar un efect temporar, generat de teama de repercusiuni. Există, de asemenea, unii infractori pentru care pedeapsa nu are niciun impact semnificativ, ceea ce evidențiază importanța considerării gradului de pericolozitate și a capacității de reeducare a fiecărei persoane.

O abordare holistică a personalității vinovatului necesită o analiză detaliată a factorilor psihofizici, incluzând dezvoltarea acestuia, condițiile de viață, mediul social și familial, precum și comportamentul său anterior și ulterior infracțiunii. Investigația din partea instanței ar trebui să fie minuțioasă, având în vedere datele relevante pentru a fundamenta o decizie justă asupra pedepsei aplicate.

6. Circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea.

În plus, circumstanțele cauzei care pot atenua sau agrava răspunderea penală sunt deosebit de relevante. Reglementările din art. 76 și 77 din Codul Penal al Republicii Moldova subliniază condiții ce pot influența gradul prejudiciabil al infracțiunii și pericolozitatea infractorului. Aceste circumstanțe pot include stări anterioare, concomitente sau ulterioare comiterii faptei, care sunt fie implicite, fie expres reglementate de legea penală. Astfel, instanța trebuie să țină cont de toate elementele contextuale care ar putea justifica o reducere sau o întărire a responsabilității penale.

În ceea ce privește influența pedepsei asupra corectării și reeducării vinovatului, instanța este obligată să stabilească o pedeapsă echitabilă, care nu doar să impună un răspuns la comportamentul infractorului, ci să contribuie semnificativ la procesul său de corectare și reintegrare în societate. Pedeapsa aplicată trebuie să îndeplinească funcția de descurajare a recidivei și să faciliteze dezvoltarea abilităților necesare pentru conformarea la normele legale. Așadar, dacă o pedeapsă mai ușoară este capabilă să îndeplinească aceste obiective, aplicarea unei sancțiuni mai severe nu este justificată din punct de vedere rațional.

7. Influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului

Influența pedepsei asupra corectării și reeducării vinovatului este un aspect esențial al sistemului de justiție penală. Instanța de judecată are responsabilitatea de a stabili o pedeapsă echitabilă, care nu doar să reflecte gravitatea faptei, ci și să contribuie la scopul fundamental al pedepsei – acela de a corecta și reeduca vinovatul. Pedeapsa aplicată trebuie să îndeplinească funcții corecte și preventive, având în vedere particularitățile personale ale condamnatului.

Scopul corectării și reeducării presupune că pedeapsa, fie că este vorba despre categoria acesteia sau de termen, să aibă un impact pozitiv asupra comportamentului viitor al vinovatului. Aceasta ar trebui să încurajeze reintegrarea sa în societate, dezvoltându-i abilități și atitudini care să promoveze respectul față de lege și ordinea de drept. Se subliniază că, dacă o pedeapsă mai blândă poate atinge acest obiectiv, se va considera că aplicarea unei pedepse mai severe nu este rațională și, prin urmare, nu trebuie utilizată.

8. Condițiile de viață ale familiei celui vinovat

Când se evaluează pedeapsa, un factor crucial este condiția de viață a familiei vinovatului. Această dimensiune poate avea atât o influență pozitivă, cât și negativă. De exemplu, un făptuitor care este unica persoană aptă de muncă în familie, având în îngrijire copii minori sau persoane cu dizabilități, poate beneficia de o considerare specială în stabilirea pedepsei, în timp ce comportamentele simptomatice negative, cum ar fi abuzul de alcool sau violența domestică, vor necesita o evaluare mai severă. Astfel, instanța trebuie să ia în considerare contextul familial al vinovatului, care poate influența semnificativ decizia privind pedeapsa aplicată. Criteriile generale de individualizare a pedepsei sunt esențiale și trebuie aplicate uniform, atât la stabilirea pedepselor principale, cât și a celor complementare. Această abordare asigură o judecată echitabilă și rațională, cu respect față de fiecare detaliu specific al cazului. Ele au un caracter obligatoriu, necesitând analiza tuturor criteriilor relevante, nu doar selectarea unora dintre ele. Un tratament just al fiecărui caz va contribui nu doar la respectarea drepturilor individului, ci și la menținerea siguranței și ordinii în societate.⁶

În procesul de individualizare a pedepsei, în special în cadrul individualizării judiciare, circumstanțele atenuante și agravante joacă un rol semnificativ. Aceste circumstanțe reprezintă stări, împrejurări sau calități care pot fi legate de natura infracțiunii sau de caracteristicile infractorului, având influență asupra evaluării gravității faptei și asupra pericolozității acestuia.

Circumstanțele sunt clasificate în două mari categorii: atenuante și agravante, în funcție de impactul lor asupra gradului de pericol social generat de infracțiune. Este important de menționat că clasificarea circumstanțelor variază în funcție de criteriile stabilite prin legea penală. Circumstanțele legale, prevăzute expres în legislație, sunt obligatorii pentru instanță. Acestea sunt împărțite în circumstanțe legale atenuante, reglementate la art. 76 din Codul Penal al Republicii Moldova, *„La stabilirea pedepsei, instanța de judecată nu consideră drept atenuantă circumstanța care este prevăzută de lege ca element constitutiv al infracțiunii”*, și circumstanțe legale agravante, menționate la art. 77, *„(2) Dacă circumstanțele menționate la alin.(1) sunt prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea specială a prezentului cod în calitate de semne ale acestor*

⁶ Ghid cu privire la aplicarea pedepsei, p. 12.

*componențe de infracțiuni, ele nu pot fi concomitent considerate drept circumstanțe agravante*⁷. Ele pot fi, la rândul lor, generale, aplicându-se în cazul oricărei infracțiuni din Partea specială a Codului penal, sau speciale, aplicabile doar în situații precizate în normele de incriminare respective. În cazul în care o situație de fapt se încadrează simultan în ambele tipuri de circumstanțe, se va considera circumstanța specială. Circumstanțele judiciare, pe de altă parte, nu sunt stipulate de lege și sunt supuse aprecierii judecătorului, instanța având libertatea de a le considera sau nu în cadrul procesului de individualizare a pedepsei. Aceste circumstanțe se pot recunoaște și aplica în mod facultativ, oferind judecătorilor o flexibilitate în deciziile de condamnare.

Din punct de vedere al obiectului pe care îl caracterizează, circumstanțele se împart în personale (sau subiective), legate de infractor și capacitatea sa, și reale (sau obiective), care se referă la fapta comisă și impactul său asupra societății. În plus, circumstanțele pot fi clasificate în funcție de cunoștințele infractorului despre ele, ceea ce duce la distincția între circumstanțe cunoscute și necunoscute acestuia. De asemenea, în literatura de specialitate, circumstanțele pot fi analizate în raport cu momentul în care acestea se situează în timp față de comiterea infracțiunii, având astfel o clasificare în circumstanțe anterioare, concomitente sau subsecvente. Această clasificare subliniază complexitatea procesului de evaluare a pedepselor, în care instanța are datoria de a lua în considerare toate aceste elemente pentru a asigura o justiție adecvată și echitabilă.

Criteriile generale de individualizare a pedepsei constituie un fundament esențial pentru derularea procesului judiciar, stabilind reguli clare prin care instanța de judecată trebuie să acționeze la aplicarea pedepselor. Aceste reguli stipulează că pedeapsa trebuie să fie impusă în limitele sancțiunii fixate în Partea specială a Codului Penal, având la bază fapta incriminată. Totuși, această regulă are o excepție importantă, care permite instanțelor să impună o pedeapsă mai blândă decât cea prevăzută de lege. Această excepție este benefică mai ales în situațiile în care chiar și minimul pedepsei stabilite prin lege se dovedește a fi excesiv de sever, având în vedere circumstanțele specifice ale cazului concret. Articolul 79 din Codul Penal al Republicii Moldova reglementează în mod expres această posibilitate, oferind instanțelor flexibilitatea necesară pentru a adapta pedeapsa la condițiile particulare ale infracțiunii și ale persoanei infractorului. Această abordare subliniază importanța unei justiții nu doar punitive, ci și corective, având scopul de a favoriza reabilitarea și reintegrarea infractorului în societate, în loc de a impune sancțiuni rigide care nu iau în considerare contextul individual al fiecărui caz. Astfel, legislația penală a Republicii Moldova oferă cadrul necesar prin care instanțele pot acționa cu discernământ, realizând un echilibru între necesitatea de a sancționa comportamentele infracționale și dorința de a promova o reeducare eficientă a vinovaților.

⁷ Codul penal al Republicii Moldova.

Potrivit prevederilor alin. (1) al acestui articol, *„ținând cont de circumstanțele excepționale ale cauzei legate de scopul și de motivele faptei, de rolul vinovatului în săvârșirea infracțiunii, de comportarea lui în timpul și după consumarea infracțiunii, de alte circumstanțe care micșorează esențial gravitatea faptei și a consecințelor ei, precum și de contribuția activă a participantului la o infracțiune săvârșită în grup la descoperirea acesteia, instanța de judecată poate aplica o pedeapsă sub limita minimă, prevăzută de legea penală pentru infracțiunea respectivă, sau una mai blândă, de altă categorie, ori poate să nu aplice pedeapsa complementară obligatorie”*.

În contextul circumstanțelor agravante și atenuante, individualizarea pedepsei minorului devine o necesitate imperativă, având în vedere particularitățile dezvoltării acestuia și influența factorilor socio-emoționali asupra comportamentului său infracțional. La individualizarea pedepsei în cazul minorilor, instanța trebuie să ia în considerare nevoile speciale și variate ale acestora, precum și diversitatea măsurilor prevăzute de lege pentru aplicarea pedepsei, având în vedere că o astfel de abordare este în concordanță cu principiile stabilite în Ansamblul de reguli minime ale Organizației Națiunilor Unite pentru minori, cunoscute sub denumirea de Regulile de la Beijing. Punctul 17 din Ansamblul de reguli minime reglementează principiile directe care guvernează judecata și luarea hotărârii.

Astfel, instanțele la adoptarea hotărârii în privința minorilor trebuie să se inspire din următoarele principii:

a) *hotărârea trebuie să fie întotdeauna proporțională, nu numai cu împrejurările și gravitatea delictului, ci și cu circumstanțele și nevoile delincentului ca și cu cele ale societății;*

b) *nu vor fi aduse restricții libertății personale a minorului – și acestea limitate la un minim necesar - decât după examinarea minuțioasă a cauzei;*

c) *privarea de libertate va fi impusă minorului numai dacă acesta este considerat vinovat de un delict săvârșit prin promovarea de daune împotriva altei persoane sau pentru recidivă, dacă nu există altă soluție convenabilă;*

d) *bunăstarea minorului trebuie să constituie criteriul hotărâtor în examinarea cauzei lui⁸.*

CONCLUZII

Individualizarea pedepsei pentru minori este o necesitate imperativă, care reflectă nu doar responsabilitatea socială, ci și angajamentul față de colegii în reabilitarea tinerilor delinvenți. Prin aplicarea acestor principii și criterii, instanțele judecătorești contribuie la o justiție mai echitabilă și mai eficientă, care să răspundă nevoilor specifice ale minorilor implicați în acte infracționale.

⁸ ONU Ansamblul regulilor minime, p.12.

Această abordare nu doar că respectă drepturile minorilor, dar promovează și reintegrarea lor în societate. Individualizarea pedepsei este un principiu fundamental în dreptul penal, esențial pentru aplicarea echitabilă și proporțională a justiției. Aceasta implică un proces complex care se desfășoară în trei etape distincte: individualizarea legală, individualizarea judiciară și individualizarea administrativă. Fiecare etapă are roluri specifice, contribuind la adaptarea sancțiunilor la particularitățile fiecărui caz. Individualizarea legală este realizată de legiuitor, care stabilește cadrul normativ și limitele de pedeapsă pentru diferite infracțiuni, având în vedere gradul de pericol social. Individualizarea judiciară, efectuată de instanțe, implică evaluarea concretă a circumstanțelor fiecărei infracțiuni și a profilului infractorului, integrând criterii precum gravitatea faptei și motivele acesteia. În final, individualizarea administrativă se ocupă cu adaptarea regimului de detenție și a condițiilor de executare a pedepsei, având în vedere comportamentul condamnatului și progresele în reabilitare.

Acest sistem interdependent asigură o justiție penală care nu doar sancționează, ci și corectează, având ca scop reintegrarea infractorului în societate. Judecătorii dispun de o marjă de apreciere în stabilirea pedepselor, dar trebuie să se ghideze după criterii legale clare, asigurând astfel o aplicare uniformă și rațională a legii. Astfel, individualizarea pedepsei este esențială pentru menținerea echilibrului între responsabilitatea penală și drepturile individuale, contribuind la o societate mai sigură și mai justă.

Bibliografie:

- 1) Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24-12-2004
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122067&lang=ro (accesat la 11.12.2024);
- 2) Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18-04-2002
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121991&lang=ro (accesat la 12.01.2024);
- 3) Daneș Șt., Papadopol V. *Individualizarea judiciară a pedepselor*, București, 1985, ISBN: 973-86393-0-1 (accesat la 09.12.2024);
- 4) *Ghid cu privire la aplicarea pedepsei*, Chișinău, 2014
<https://crjm.org/wp-content/uploads/2015/01/Ghid-cu-privire-la-aplicarea-pedepsei.pdf>;
- 5) Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *Cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale*,
https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=127 (accesat la 09.12.2024);

6) Rezoluția adoptată de Adunarea Generală la 17 decembrie 2015 *Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților*,

https://avp.ro/wp-content/uploads/2020/07/ansamblu_reguli_mnp.pdf (accesat la 15.12.2024);

7) S. Botnaru, A. Șavga, M. Grama *Drept penal. Partea generală*, Chișinău, 2016, ISBN: 978-9975-53-612-7 (accesat la 11.02.2024);

8) S. Cernomoreț, A. Nastas *Individualizarea pedepsei și interesele victimei* https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-190-197_0.pdf (accesat la 09.11.2024).